

Van Partijen naar Partners

Iedereen zegt het: samenwerking is belangrijk als het gaat om regionale economie. Door bijvoorbeeld agrarische bedrijven met ondernemers uit de toeristische sector samen te laten werken ontstaan er nieuwe mogelijkheden om de eigenheid van het landelijk gebied tot economisch nut te brengen. Maar hoe breng je zoiets tot stand? En levert zo'n samenwerkingsverband dan ook wat op? Het project Van Partijen naar Partners in LEADER-gebied Noord-Oost Overijssel laat het zien.

In het voorjaar van 2005 is het project Van Partijen naar Partners in het Overijssels Vechtdal officieel van start gegaan. Door samenwerking van toeristische bedrijven als campings, hotels en restaurants met de agrarische sector toont het Overijssels Vechtdal zijn veelzijdigheid. Vanuit de agrarische sector participeren boerderijen die bijvoorbeeld streekeigen producten maken, wijn produceren en bier brouwen. Ook musea en galerieën in het gebied nemen deel aan het project. Wat vroeger partijen met eigen belangen waren, zijn nu partners geworden met het doel het Overijssels Vechtdal als toeristische bestemming optimaal te promoten.

Vertrouwen krijgen

Het project wordt uitgevoerd door ondernemers uit de streek, met afgevaardigden van Recron en LTO Noord in samenwerking met VVV Kampen-Zwolle-Overijssels Vechtdal, de Kamer van Koophandel van de Regio Zwolle en Regio IJssel-Vecht, en het GOBT. Er zijn vier projectonderdelen: Ten eerste: de verschillende ondernemers, agrarisch of toeristisch, moeten elkaar wel kennen om samen te kunnen werken. Daartoe werden zogenaamde 'Vechtdal-visites' georganiseerd. Geïnteresseerde ondernemers komen dan bij elkaar om de plannen te bespreken. Niet in een zaaltje ergens, maar bij één van de bedrijven die mee moeten gaan doen in het project. Op die manier zie je wie je aanstaande partner is en wat die precies doet. Dus: geen powerpoint-presentatie, maar een rondleiding op het bedrijf zelf om de sfeer (en de producten!) te proeven. Je moet

immers weten met wie je in zee gaat! De visites bleken leerzaam en inspirerend voor de ondernemers, en als vanzelf werden samenwerkingscontacten gelegd.

Aanbod aanrijzen

Vervolgens moet gezamenlijk gewerkt worden aan de promotie van de deelnemende partners. Hiertoe werd een aantrekkelijk kennismakingsboekje ontwikkeld, en werd een brochure met de partners en arrangementen gepubliceerd. De brochure komt 10 april in geheel nieuwe vorm weer uit.

De meerwaarde van de samenwerking komt mooi naar voren bij het derde onderdeel: het samenhangend in beeld brengen van het aanbod van toeristische ondernemers op het platteland. Door het maken van een Vechtdal-kaart, waarop alle dag- en verblijfsrecreatieve mogelijkheden van het 'natuurlijke platteland', is het gebied voor bezoekers een stuk toegankelijker geworden. Toeristen kunnen gemakkelijker de weg vinden naar de ondernemers op het platteland, wat weer geld in het laatje oplevert.

Met het oog op de toekomst

Het is voor de deelnemende ondernemers belangrijk dat een duurzame organisatiestructuur wordt opgezet. Zo weet je waar je aan toe bent voor de komende jaren, en kunnen de in gang gezette samenwerking en activiteiten die uit dit project voortvloeien worden doorgezet. Deelname in deze 'organisatie' is niet vrijblijvend: alle partners investeren

in het project om de gezamenlijke brochure van het toeristisch aanbod te maken, of bijvoorbeeld een fietsroute langs alle deelnemende bedrijven op te zetten. Wil je als bedrijf in de brochure genoemd worden, dan moet je ook meebetalen aan de opzet. Om te zorgen dat de activiteiten door blijven gaan, wordt nu al een werkprogramma opgezet voor na de projectperiode, inclusief de committering van de deelnemende bedrijven. Duurzame samenwerking van onderop: een mooi voorbeeld van een LEADER-project!

Meer informatie is beschikbaar bij Antoinet Looman: a.looman@gobt.nl

INHOUD

- ▶ Landbouw heeft belang bij leaderaanpak uit POP2 2
- ▶ LEADER bron van vitaliteit in Oldambt-Westerwolde 2
- ▶ Voorpublicatie: Streekonomie 3
- ▶ Nieuws van het netwerk-team 4

Landbouw heeft belang bij LEADER-aanpak in POP2

Tien inspirerende doelen voor de landbouw volgens Wouter van der Weijden (CLM):

1. Landbouw verdubbelt bijdrage aan volksgezondheid
2. Landbouw verdrievoudigt bijdrage aan zorg
3. Landbouw zuivert de lucht
4. Landbouw wordt klimaatneutraal
5. Landbouw wordt waterbeheerder
6. Landbouw blijft zorgen voor open landschappen
7. Landbouw verdubbelt biodiversiteit
8. Koeien blijven in de wei
9. Beter welzijn voor 25% van de varkens
10. Landbouw verdubbelt haar contacten met de samenleving

De lijn is duidelijk, een betere oriëntatie op maatschappelijk doelen is een grote kans voor de landbouw. Door de doelen op gebiedsniveau in te vullen, in nauwe afstemming met andere partijen, kan de landbouw zich optimaal presenteren als maatschappelijk betrokken sector. Het nieuwe beleid voor het platteland in POP2 en ILG dat op dit moment wordt voorbereid biedt grote kansen!

Op 4 en 5 januari 2006 publiceerde het Agrarisch Dagblad een artikel in twee delen van Wouter van der Weijden - directeur van de stichting Centrum voor Landbouw en Milieu - waarin hij een voorzet doet voor tien inspirerende doelen voor de landbouw op sectorniveau. De landbouw zit al jaren in de verdediging als het gaat om natuur- en milieubeleid. Het advies van Wouter van der Weijden richting de landbouw is duidelijk; stel niet je eigen problemen centraal maar richt je op de vraag uit de maatschappij. Dat is de weg om (weer) een plek binnen de samenleving te krijgen die op brede waardering kan rekenen.

Een interessante uitdaging voor de landbouw als sector die aansluit bij veel kleine initiatieven in gebieden waar gewerkt wordt aan plattelandsontwikkeling. Denk aan projecten op het gebied van landbouw en zorg, bezoekboerderijen, groene en blauwe diensten, agrarisch natuur- en landschapsbeheer, het ontwikkelen en verkopen van streekproducten, agrotourisme en gebiedspromotie. Binnen de LEADER+gebieden zijn tientallen projecten uitgevoerd die aansluiten bij de uitdagende doelen die Van der Weijden voorstelt. Vaak met samenwerkingsverbanden die het sectorniveau overstijgen. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat een gebiedsgewijze bottom-up aanpak bijdraagt aan het tot stand brengen van een omslag in denken die op sectorniveau aan de landbouw wordt gevraagd. LEADER als experimenteelprogramma heeft

in Nederland op dit punt gewerkt; het heeft voorlopers binnen de landbouw een kans gegeven de eerste stappen te zetten op een nieuwe weg.

Maar inspirerende doelen stellen op sectorniveau is nog een hele stap verder. De oproep van Van der Weijden kon wat dat betreft niet op een beter moment komen. In 2006 doet Nederland belangrijk voorwerk voor de nieuwe Europese kaderverordening, POP2. Landelijk en op het niveau van gebieden moet elke Europese lidstaat ontwikkelingsstrategieën opstellen waarin ze op hoofdlijnen aangeeft hoe ze vanaf 2007 de POP2-gelden wil gaan besteden. Het geld wordt over 4 assen verdeeld; 1 voor verbetering van de concurrentiekracht van de landbouw, 2 voor beheer van natuur, milieu en landschap, 3 voor diversificatie van het platteland en 4 de LEADER-aanpak.

In het vaststellen van de nationale strategie zal een voorstel voor een budgetverdeling over de verschillende assen komen. Het ligt in de verwachting dat vanuit de landbouw veel ruimte en budget zal worden geclaimd binnen de eerste as uit POP2: verbetering van de structuur en de concurrentiekracht van de landbouw. Maar ik wil hier benadrukken dat voor het realiseren van maatschappelijk geaccepteerde landbouw grote kansen liggen binnen as 4. Dus voor de landbouwsector hierbij een uitdaging om binnen POP2 verder te kijken dan as 1.

Frode Numan

PERSBERICHT opgesteld door LAG

LEADER bron van vitaliteit in Oldambt-Westerwolde

Streekbewoners die elkaar ontmoeten en begroeten op digitale dorpspleinen. Organisaties die hun verouderde wijze van werken met vrijwilligers vernieuwen. En een dag van de regio waarop 115 profit- en non-profitorganisaties uit het gebied zich trots presenteren aan 11.000 bezoekers. Zomaar een greep uit de rijke oogst van vijf jaar LEADER in Oldambt-Westerwolde. Tijdens hun werkbezoek op vrijdag 10 maart jl. in het Plattelandshuis in Wedde kregen Europarlementariërs Jan Mulder (VVD) en Thijs Berman (PvdA) te horen waar een klein subsidieprogramma groot in kan zijn.

Succesvol

LEADER, ofwel: *Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale*, is tegelijkertijd een van de kleinste en een van de meest succesrijke subsidieprogramma's van de Europese Unie. LEADER is onderdeel van de Europese fondsen die bedoeld zijn om marginale regio's mee te trekken in de vaart der volkeren. In Oldambt-Westerwolde kunnen ze erover meepraten. Met een LEADER-budget van krap 3 miljoen euro is een programmabudget gegenereerd van in totaal bijna 15 miljoen euro. Deze groei van het programmabudget kan voor een belangrijk deel worden verklaard uit de private bijdragen, die met ruim 4 miljoen euro veel hoger uitvielen dan de 3 miljoen euro die aanvankelijk waren begroot. Met dit geld zijn in het gebied niet minder dan 37 projecten en 4 koepelprojecten neergezet.

Regionale economie

Onder het genot van koffie met Westerwoldse honingkoek namen beide Europarlementariërs met toenemende belangstelling kennis van een aantal bijzondere succesnummers in Oost-Groningen. Zo heeft het LEADER-project *Ondernemerschap Nieuwe Stijl* (ONS) een indrukwekkende bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de regionale economie. Sinds 2001 zijn er in het kader van het ONS-project 55 nieuwe bedrijven gestart, ofwel bijna 50 procent van het totale aantal starters in het gebied. Mede dankzij deze nieuwe bedrijvigheid werden ruim 100 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd. Kosten: een luttele € 2.679,- per gestart bedrijf. Het ONS initieert ook samenwerkingsverbanden zoals het *Blauwe Lint*, een groep van 20 bedrijven

uit de toerisme en recreatiesector die gezamenlijk nieuwe voorzieningen en arrangementen ontwikkelen die geïnspireerd zijn op de Blauwe Stad.

Nieuwe ideeën

Landbouw en Dynamiek en *Op Droad* zijn twee andere glansprojecten die op 10 maart in de LEADER-etalage werden gezet. *Landbouw en Dynamiek* doet zijn naam eer aan met initiatieven zoals de levering van koolzaad aan de oliemolens in Delfzijl, de verwerking en verwaarding van tarwe tot bio-ethanol en de productie van de enige echte Ortolaanjenever die gemaakt wordt van rogge uit Westerwolde. *Op Droad* - online in goed Nederlands - is een van ICT-projecten in het LEADER-programma van het gebied. Enkele belangrijke resultaten tot nu toe: negen dorpen 'op droad', trainingbijeenkomsten voor lokale webmasters, een website voor de regio met koppelingen naar de digitale dorpspleinen, het *Opdroad Magazine*, een tijdschrift met veel informatie over en verwijzingen naar de websites uit de regio en, niet in de laatste plaats, meer sociale cohesie in het gebied.

Leader-aanpak

Het zijn stuk voor stuk projecten die de kracht van de LEADER-aanpak illustreren. Volgens Frits van Kordelaar, lid van de LEADER Actie Groep (LAG) in Oldambt-Westerwolde en in het dagelijks leven directeur van de Stichting Welzijn Oldambt, ligt die kracht van LEADER in het feit dat er wordt gewerkt 'vanuit de cadans in de regio'. Het LEADER-budget wordt namelijk uitgezet bij de LAG die voor de helft is samengesteld uit vertegenwoordigers van betrokken overheden (gemeenten, provincie en waterschap) en voor de andere helft uit actieve inwoners uit het gebied (ondernemers, lokale NGO's, etc). Hierdoor kunnen projecten en initiatieven die in de regio worden ontplooid relatief makkelijk en snel worden gehonoreerd. De betrokken (semi) overheden hebben daar nog een extra katalysator bovenop gezet door reeds bij het begin van de programmaperiode de vereiste cofinanciering toe te zeggen. Aldus is met relatief weinig middelen en veel creativiteit een bron van vitaliteit aangeboord waarmee rijke oogsten kunnen worden behaald op de akkers van de toekomst in Oldambt-Westerwolde.

Meer informatie over dit persbericht: neem contact op met Jan Beekman (j.a.beekman@provinciegroningen.nl)

Voorpublicatie: Streekonomie

*Binnenkort verschijnt de brochure **Streekonomie**, met als thema regionale economie. In dit netwerkbulletin vast een voorproefje.*

Nederlandse economen zijn vervreemd geraakt van de welvaartstheorie en de ruime opvatting van welvaart. In groten getale dragen zij het denkbeeld uit dat het in de economie alleen gaat om financiële calculaties, rendementen en groei in de enge zin van het toenemen van productie. In het spraakgebruik is economisch daardoor een synoniem van financieel geworden. Het ruimte welvaartsbegrip dat slaat op de behoeftebevrediging van de burgers van nu en straks, voor zover afhankelijk van het omgaan met schaarse middelen, is ten onrechte verlaten.

Deze enge opvatting van economie, die vooral in Nederland toeslaat, komt in toenemende mate in botsing met de praktijk van alledag. De kwaliteit van de lucht is hoog op de agenda gekomen, het kappen van een bos in Limburg ten behoeve van militaire vliegtuigen heeft in brede kring verontwaardiging gewekt. De Westerschelde Containerterminal gaat voorlopig niet door, omdat het verzet tegen het opofferen van het natuurgebied de Kaloot groot is. Burgers brengen zodoende tot uitdrukking dat hun welvaart niet alleen afhangt van geld en inkomen, maar ook van natuur, open ruimte, het leefmilieu en ook de cultuur. Dit laat de wedijver tussen alternatieve toepassingen onverlet, zodat integrale besluitvorming is geboden, die het niet-calculerbare evenzeer serieus neemt als het calculeerbare. Daarom is het dringend noodzakelijk dat vrouwen daadwerkelijk deel gaan uitmaken van het management in het bedrijfsleven.

Niet-reproduceerbaar goed

De natuur is niet alleen een productiefactor, maar ook een consumptiegoed. Deze beschouwingswijze geldt ook voor het landschap en het platteland. De kwaliteit

van het bestaan wordt negatief geraakt door het vernietigen van open ruimte. Nietsdoen voorziet evenzeer in een behoefte als het ontwikkelen van gebieden te behoeve van winst en werkgelegenheid. Wanneer het platteland wordt opgeofferd ten behoeve van bedrijvigheid, verdwijnt een niet-reproduceerbaar goed. Heeft men spijt van de in gang gezette ontwikkeling, dan kan de schade niet worden hersteld. Natuur en cultuur zijn op grote schaal vernietigd ten behoeve van de Betuwelijn, die juist dezer dagen in het nieuws is, omdat zelfs de vervoerders een faillissement vrezden. Het idee van de niet-reproduceerbare goederen is lang geleden geopperd door de klassieke, Engelse econoom David Ricardo, uit de economische theorie verdwenen en door mij enkele jaren geleden weer van stal gehaald. Voor het perspectief van de plattelandsontwikkeling is het onderscheid in reproduceerbare en niet-reproduceerbare goederen van groot belang. Nederland brengt reproduceerbare goederen voort ten koste van niet-reproduceerbare, offert kwaliteit op aan kwantiteit.

Een ander geluid

Het verheugt mij daarom zeer dat in dit boekje een ander geluid is te horen. De kwaliteit van het bestaan staat voorop, zoals deze afhangt van leefbaarheid, landschap en woonklimaat. Daar sluit bij aan niet alleen de natuur mede als consumptiegoed op te vatten, maar ook de arbeid. Met betrekking tot hun werk hebben mensen voorkeuren, die niet alleen tot calculeerbare, financiële transacties aanleiding geven. Tenslotte gaat het bij ons handelen mede om de welvaartspositie van volgende generaties. Daar hoort bij erg zuinig te zijn op al het onvervangbare. Het wordt tijd dat de burgerij de strijd aangaat met de beheerders, die onze samenleving teisteren met hun risicomijdende, op financiële efficiëntie gerichte gedrag.

Prof. Dr. Arnold Heertje

De vruchten plukken van LEADER+ in Zuid Twente

De Plaatselijke Groep van LEADER+ Zuid Twente heeft voor 2006 als laatste jaar van deze LEADER-periode een programma voorbereid met verschillende activiteiten. Het programma wordt in samenwerking met de vijf deelnemende gemeentes in het gebied uitgevoerd. De volgende activiteiten staan gepland: **Bomen planten:** in maart en april zal bij

elk Leader+ project in Zuid Twente een vruchtdragende boom worden geplant. **Picknicklint:** op 1 juli 2006 wordt een fietstocht langs diverse projecten gehouden, met in elke deelnemende gemeente ten minste één picknick. Met daarbij extra activiteiten zoals zang, dans voor en door lokale groepen en bewoners. Ter **Feestelijke afsluiting** zal op vrijdag 22 september een theatervoorstelling worden georganiseerd waarbij projectinitiatiefnemers, de Plaatselijke Groep van LEADER+ Zuid Twente, de vijf deelnemende gemeentes en de provincie Overijssel gezamenlijk de hoofdrol spelen. Ook alle LEADER+ projecten in Zuid Twente worden hier gepresenteerd. Noteer deze datum vast in uw agenda! U bent van harte welkom in Twente. Voor meer informatie: A.Grolleman@prv-overijssel.nl

LEADER Renewable Energy Network conferentie

Transnationale Leader+ tweedaagse op maandag 15 en dinsdag 16 mei aanstaande in hotel Zuiderduin, Egmond aan Zee!

Het Leader-gebied Kop van Noord-Holland en Texel is projectleider van het European Leader+ Renewable Energy Network. Samen met Leader+ regio's in Ierland, Italië en Spanje wil het gebied extra aandacht vestigen op projecten die zich met name richten op het aanboren en gebruiken van nieuwe energiebronnen dichtbij huis. Natuurlijk is er zon- en windenergie waarmee steeds betere resultaten bereikt worden, maar ook water en biomassa kunnen op projectlocaties energie opleveren. Energie besparen is eveneens een manier. Het lijkt simpel maar vergt wel een gedragsverandering. Het is moeilijk om dat te realiseren.

Het doel van het European Leader+ Renewable Energy Network is om van elkaars kleinschalige projecten te leren, inspiratie op te doen en elkaar te motiveren in het toepasbaar maken van duurzame energiebronnen op lokaal en regionaal niveau. De verwachting is ook dat deze projecten tot meer nieuwe bedrijvigheid in de regio's zal leiden.

Tijdens de Transnationale bijeenkomst presenteren de deelnemende regio's een aantal specifieke projecten waarin duurzame energie een rol speelt. Op maandagmiddag wordt een excursie gemaakt naar projectlocaties in de provincie Noord-Holland om een beeld te krijgen van hoe de technieken zijn toegepast, hoe ze functioneren en hoe de projecten tot stand zijn gekomen.

Kent u nog een interessant projectvoorbeeld in uw regio dat tijdens deze bijeenkomst gepresenteerd zou kunnen worden? Neem dan contact op met jadranka@rencom.nl.

In april zal er meer informatie en een inschrijfformulier voor het bijwonen van de openingsconferentie van het European Leader+ Renewable Energy Network beschikbaar komen, ook op de website van het netwerkteam (www.netwerkplatteland.nl).

De kosten zijn € 180 per persoon, inclusief overnachting, ontbijt, lunches en een diner.

Kom naar Egmond aan Zee en neem deel aan de Transnationale Leader+ tweedaagse!

Aankondiging:

De landelijke conferentie van het Netwerk Plattelandsontwikkeling/Leader+ Netwerk zal op **9, 10 en 11 november 2006** in de Kempen/Noord Brabant worden gehouden. De werktitel is 'Kempengoed aan de Slag', en de organisatie wordt verzorgd door Plaatselijke Groep Leader+, Streekhuis Beerze Reuzel, Reconstructie Commissie en Stichting Kempengoed i.o. en het netwerkteam.

Reserveer de data vast in uw agenda. Meer informatie volgt!

Nieuws in het netwerkbulletin

Het nieuws in netwerkbulletin is uw nieuws. Weet u een interessant project waar u graag meer aandacht voor wilt? Wilt u ervaringen en meningen breder delen? Neem graag contact met ons op!

Streekproducten in Europa

Van 8 tot 11 juni dit jaar wordt in Rome het 2e Internationale Congres Gusti d'Europa, ofwel 'smaken van Europa' georganiseerd. Tijdens dit congres wordt ook een internationale bijeenkomst voor alle Europese LAGs of PGs georganiseerd, met het thema internationale strategieën voor Leader-samenwerkingsprojecten om lokale producten meer waarde te geven. Deze bijeenkomst biedt een unieke kans om - gratis - de lokale producten van de regio te promoten. Elke LAG kan beschikken over een stand om de producten te laten zien. Deelname aan het hele congres, dat als doel heeft wijn en streekproducten met Europese kwaliteitskeurmerken te promoten, is voor PG-leden gratis. Meer informatie is verkrijgbaar bij het netwerkteam: info@netwerkplatteland.nl.

Westerwoldse streekproducten als relatiegeschenk

De Stichting Keurmerk Streekproduct Westerwolde heeft een slim aanbod. Een pakket met de keurmerkproducten uit Oldambt-Westerwolde (provincie Groningen) is natuurlijk prima geschikt als relatiegeschenk. En daar is een flinke markt voor.

Er zijn zoveel gelegenheden waarop mensen bedankt worden met een geschenk: een voordracht, extra inzet voor het organiseren van een evenement; er zijn aanleidingen genoeg. Bij de Stichting Keurmerk Westerwolde kun je samen met de voorlichter Harold Snoek zelf een keuze maken uit het steeds groeiende aanbod streekproducten. Aan het eind van het jaar worden traditiegetrouw veel geschenken weggegeven. Daarvoor heeft het keurmerk drie voorbeeld kerstpakketten samengesteld. Er zijn vorige kerst al aan diverse organisaties en bedrijven pakketten geleverd. En: alle medewerkers van Essent - en dat zijn er maar liefst 10.000 - troffen een flesje ortolaangenever uit Westerwolde in hun pakket.

Kortom: voor relatiegeschenken zijn streekproducten een uitstekende optie. Meer informatie is beschikbaar bij westerwolde@streekproducten.nl.

Toekomst van plattelandsontwikkeling

Wetenschappers en ervaringsdeskundigen praten over plattelandsontwikkeling tijdens een Europees symposium dat van 7 tot 11 mei gehouden wordt in Wageningen. Een speciale sessie zal hier worden gewijd aan de lessen die geleerd kunnen worden van plattelandsontwikkelingsprogramma's als LEADER+, en de vraag hoe een nieuw programma er uit moet zien. Welke rol is er weggelegd voor het Rijk of de provincies? Hoe realiseer je samenwerking over de grenzen heen? Voor vragen: info@farmingsystems.nl.

**NETWERK
BULLETIN**

Nummer 21

Het Netwerkbuletin informeert over activiteiten van het netwerk en wil reflectie over plattelandsontwikkeling bevorderen.

Het **netwerkbuletin** verschijnt gemiddeld eens per 6 weken en wordt gemaakt door het netwerkteam.

Netwerk Plattelandsontwikkeling
Kastanjelaan 5
Postbus 64,
3830 AB Leusden.
T: 033 43 26 090.
E: info@netwerkplatteland.nl
I: www.netwerkplatteland.nl